

mgr Rafał Kolano

Osyp Nazaruk (1883–1940). Z dziejów życia politycznego Ukraińców w XX wieku

Promotor: dr hab., prof. UR Wacław Wierzbieniec

Celem niniejszej rozprawy jest przedstawienie działalności politycznej Osypa Nazaruka (1883–1940) i zarysowanie głównych obszarów jego zapatrywań politycznych w oparciu o jego spuściznę piśmienniczą (przede wszystkim publicystyczną), korespondencję, osobiste notatki, wspomnienia. Nazaruk był w pierwszej mierze politykiem ukraińskim, publicystą i redaktorem kilku ukraińskojęzycznych czasopism polityczno-społecznych w USA i Polsce, a w dalszej kolejności pisarzem i adwokatem.

Należał do środowisk politycznych — w kraju i na emigracji — zazwyczaj znajdujących się poza głównym nurtem polityki ukraińskiej, zajmując w nich na ogół czołowe miejsce pod względem intelektualnym, natomiast często ustępował znaczeniem politycznym i zdolnościami organizacyjnymi pozostałym członkom tych środowisk. Kierował się zawsze ideą niepodległości i tzw. soborności, czyli zjednoczenia wszystkich — przez niego rozumianych — ukraińskich ziem etnicznych w ramach państwa ukraińskiego, jakkolwiek jego światopogląd niejednokrotnie ulegał zmianie; działał w imieniu interesów ukraińskich jako anarchista i socjalista w wieku młodzieńczym (od 1900 r. do pocz. lat 20. XX w.), a następnie jako konserwatysta, monarchista i chadek w wieku dojrzałym.

Zrąb ideowy jego światopoglądu upodabniał go do ogółu ukraińskich działaczy z pierwszej połowy XX w., stawiających sobie za cele wywalczenie suwerennego państwa ukraińskiego. Jego skłonność do wiązania się z grupami politycznymi spoza centrum polityki ukraińskiej skazywała go natomiast na niemal permanentną marginalizację polityczną, a cechy charakteru czyniły go podatnym na popadanie w nierzadko ostre spory ideowe, polityczne i personalne z innymi politykami ukraińskimi.

Jako publicysta i intelektualista odznaczał się asertywnością w wyrażaniu poglądów, formułowaniem osądów na granicy ferowania wyroków, dosadnością języka, a przede wszystkim imponującym dorobkiem publicystycznym (co najmniej 1240 tekstów, napisanych w latach 1900–1940, w kilkunastu czasopismach głównie ukraińskojęzycznych). Koncentrował się w swej twórczości, obejmującej także prozatorstwo i amatorskie pisarstwo historyczne, wokół następujących tematów: kondycja polityczna Ukraińców i ich zdolność państwowotwórcza, dzieje Ukrainy, oddziaływanie Polski i Polaków na Ukraińców, forma władzy najwłaściwsza dla „charakteru narodowego” Ukraińców, granice zamieszkiwanego przez nich terytorium oraz teoria narodów.

Rafał Kolano